

S. Sayısı : 221

Türkiye Cümhuriyetile İran Devleti Şehinşahisi arasında imza edilmiş olan transit anlaşmasının tasdiki hakkında kanun lâyihası ve Hariciye, Gümrük ve inhisarlar ve İktisad encümenleri mazbataları 1/842

T. C.

Başvekâlet

Kararlar müdürlüğü

Sayı : 6/1782

22 - V - 1937

Büyük Millet Meclisi Yüksek Reisliğine

Türkiye Cümhuriyeti Hükümeti ile İran Devleti Şehinşahisi arasında imza edilmiş olan transit anlaşmasının tasdiki hakkında Hariciye Vekillîğine hazırlanan ve İcra Vekilleri Heyetince 21 - V - 937 tarihinde Yüksek Meclise arzı kararlaştırılan kanun lâyihası esbabı mucibesile birlikte sunulmuştur.

Başvekâlet V.
Dr. R. Saydam

Esbabı Mucibe mazbatası

İran Hükümetile muhtelif muahede ve anlaşmalar akdine memuren Bolu Saylavı Cemal Hüsnü Taraym Riyasetinde Tahrana izam edilen Türk murahhas heyeti İran murahhas heyetile yaptığı müzakereler neticesinde 20 Nisan 1937 tarihinde bir transit anlaşması akdü imza eylemiştir.

İran transit yolcu ve eşyasının topraklarımızdan geçmesini temin maksadile yapılan işbu anlaşma mucibince iki Âkid Taraf Trabzon - Tebriz - Tathran yolunu inşa, tamir ve hüsnü suretle muhafaza etmeği, iki memlekette transit nakliyatını temin ile mükellef ve kâfi miktarda motorize nakil vasıtalarına malik servisler vücade getirmeği, her Âkid Taraf kendi toprakları üzerinde ve yolun münasib mahallerinde oteller, garajlar ve tamir atelyeleri tesis eylemeği teahhüd etmişlerdir.

İşbu anlaşmada bahse mevzu yol üzerinde icraedilen yolcu ve eşya nakliyatına aid masrafların imkân nisbetinde azaltılmasına çalışılacağı ve işbu münakalâtın tâbi tutulduğu idarî formalite ve tedbirlerin sadeleştirilmesi için gereğine tevessül edileceği teahhüd edilmiştir.

Her iki Hükümet mezkûr transit yolunun kendi ülkesine isabet eden kısımları üzerindeki şehir ve kasabalar arasında yapılacak yolcu ve eşya nakliyatını münhasıran kendi millî nakil vasıtalarına tahsis etmek hakkına malik oldukları da sarahaten kaydedilmiştir.

İki memleket arasında münakaleyi temin ile mükellef servislerin yekdiğerile temasa gelerek bu hususun tahakkuk ettirilmesine yarayacak bir program tanzim edecekleri ve muayyen bir müddet zarfında işbu programla itihaz edilen mukarreratı mevkii tatbika koyacakları da tasrih edilmiştir.

İki Tarafın teşriî formalitelerine tâbi tutulacak işbu anlaşma 1941 yılından evvel feshedilemeyecektir. Yalnız yukarda söylenen programın mevkii tatbika vazından itibaren iki sene sonra Gürcübulak - Trabzon yolundan giden ve gelen İran eşyasının miktarı senevi asgarî 6.000 tona balığ olmadığı takdirde iki Tarafın işbu anlaşmayı her zaman feshe hakkı olacağı hususu da ayrıca derpiş edilmiştir.

İşbu anlaşmanın tatbik mevkiine girmesile İran transit münakalâtının Gürcübulak - Trabzon yolu üzerinde tekâsüf ve inkişaf edeceği kuvvetle memuldür. Esasen hududda tesis edilecek mültelet gümrük idaresinin de giriş ve çıkış formalitelerini sadeleştirmek bakımından bu yol üzerinde münakalâtın çoğalmasına ayrıca âmil olacağıda tabiidir.

Cümhuriyet Hükûmeti, memleketimizin menfaatine her bakımdan uygun bulunan ve transit münakalesinin artması neticesinde transit yolu üzerindeki şehir ve kasabalarımızın iktisaden yükselesmesine ve iki memleket halkının sık sık temaslarına hadim olmak suretile Türkiye - İran dostluk münasebatının kuvvetlenmesine bais olacak olan işbu anlaşmayı Kamutaym yüksek tasvibine arzeder.

Hariciye encümeni mazbatası

T. B. M. M.
Hariciye encümeni
Esas No. 1/842
Karar No. 38

27 - V - 1937

Yüksek Reisliğe

Türkiye Cümhuriyeti Hükûmetile İran Devleti Şehinşahisi arasında imza edilmiş olan transit anlaşmasının tasdıkı hakkında Hariciye vekilliğince hazırlanan ve İcra Vekilleri heyetinin 21 - V - 1937 tarihli kararile Yüksek Meclise sunulan kanun lâyihası esbabı mucibesile birlikte ve Hariciye vekâleti kâtibi umumî vekili Nebil Batı hazır olduğu halde encümenimizde tetkik ve müzakere edilmiş ve aynen kabul olunmuştur.

Havalesi mucibince Gümrük ve inhisarlar

encümenine verilmek üzere Yüksek Reisliğe sunulur.

Hariciye En. Reisi Na. M. M. Na. Kâtib
Antalya Kastamonu Kastamonu
Dr. C. Tunca Ş. İlden Ş. İlden
Diyarbakir Niğde Kars
Zeki M. Alsan K. İrdelp M. Akyüz
Kütahya Diyarbakir
H. R. Gürpınar Dr. Tali Öngören
Bolu Erzurum
H. C. Çambel P. Demirhan

Gümrük ve inhisarlar encümeni mazbatası

T. B. M. M.
G. ve İ. Encümeni
Esas No. 1/842
Karar No. 18

28 - V - 1937

Yüksek Reisliğe

Türkiye Cümhuriyeti Hükûmeti ile İran Devleti Şehinşahisi arasında imza edilmiş olan transit anlaşmasının tasdıkı hakkında Hariciye vekilliğince hazırlanan ve İcra Vekilleri Heyetinin 21 - V - 1937 tarihli kararile Yüksek Meclise sunulan kanun lâyihası ve esbabı mucibesile birlikte Gümrük ve inhisarlar vekili hazır olduğu halde encümenimizde de tetkik ve müzakere edilmiş ve aynen kabul olunmuştur.

Havalesi mucibince İktisad encümenine verilmek üzere Yüksek Reisliğe sunulur.

G. ve İ. En. Rs. M. M. Kâtib
Çorum İstanbul Balıkesir
İ. Eker S. Uraz S. Gökçül
Mardin Samsun Seyhan
A. Şatana Memed İ. Mete
Sinob Kocaeli Yozgad
H. Orucoğlu Ali Dikmen Ekrem Pekel

İktisad Encümeni mazbatası

T. B. M. M.
İktisad Encümeni
Esas No. 1/842
Karar No. 48

2 - VI - 1937

Yüksek Reisliğe

Türkiye Cumhuriyeti ile İran Devleti Şehinşahi arasında Tahrandaki akid ve imza edilen (Trabzon, Tebriz, Tahran yolu ile ve aksi istikamette eşya ve yolcuların nakliyat ve transitini kolaylaştırmak ve fazlaştırmak) anlaşmasının tasdikı hakkında Hariciye vekilliğince hazırlanan ve İcra Vekilleri Heyetince 21 - V - 1937 tarihinde Yüksek Meclise sunulmasına karar verilen kanun lâyihası ile Hariciye ve Gümrük ve inhisarlar Encümenleri mazbataları Encümenimize havale edilmekle Hariciye Hukuk müşavirlerinden Kemal Köprülü hazır olduğu halde tetkik ve müzakere olundu.

Verilen izahata ve anlaşma maddelerine nazaran Encümenimiz İranla aramızda transit ve yoleu nakliyatını kolaylaştırmaya ve arttırmaya matuf olan bu mukaveleyi memleketimizin iktisadî bakımından faydalı görerek kabul etmiştir.

Ancak tasdikı tazammun eden kanun lâyihasının metninde anlaşmanın başlığı noksan yazıldığından Encümenince bu noktanın ikmali muvafık görülmüş ve madde bu esasa göre tashih ve tavzih edilmiştir.

Umumî Heyetin tasvibine arz edilmek üzere Yüksek Reisliğe sunulur.

İk. En. Reisi	M. M.	Kâ.
Tekirdağ	Giresun	
Ş. Kesebir		
Afyon K.	Samsun	Konya
Berç Türker	A. Tunalı	H. Dikmen
Gazi Anteb	Giresun	Kayseri
R. Güres	M. Kılıç	Veli Yaşın
Çanakkale	Kocaeli	Aydın
M. Bengüsu	İ. Diblân	N. Topcuoğlu
İzmir	Gümüşane	
Benal Arman	Edip Tör	

HÜKÜMETİN TEKLİFİ

Türkiye Cümhuriyeti Hükümeti ile İran Devleti Şehinşahi arasında imza edilmiş olan transit anlaşmasının tasdiki hakkında kanun lâiyhası

MADDE 1 — Tahranda 20 nisan 1937 tarihinde akid ve imza edilmiş olan transit anlaşması kabul ve tasdik edilmiştir.

MADDE 2 — Bu kanun neşri tarihinden muteberdir.

MADDE 3 — Bu kanunun icrasına İcra Vekilleri Heyeti memurdur.

21 - V - 1937

Bş. V. V.	Ad. V.	M. M. V.
Dr. E. Saydam	Ş. Saracoğlu	K. Özalp
Da. V.	Ha. V. V.	Ml. V.
Ş. Kaya	Ş. Saracoğlu	F. Ağralı
Mf. V.	Na. V.	İk. V.
S. Arıkan	A. Çetinkaya	C. Bayar
S. İ. M. V.	G. İ. V.	Zr. V.
Dr. R. Saydam	Rana Tarhan	Muhlis Erkmen

İKTİSAD ENCÜMENİNİN DEĞİŞTİRİŞİ

Türkiye Cümhuriyeti Hükümeti ile İran Devleti Şehinşahi arasında imza edilmiş olan transit anlaşmasının tasdiki hakkında kanun lâiyhası

MADDE 1 — Tahranda 20 nisan 1937 tarihinde (Trabzon - Tebriz - Tahran yolu ile ve aksi istikamette eşya ve yolcuların nakliyat ve transitini kolaylaştırmak ve fazlalaştırmak için anlaşma) namile akid ve imza edilmiş olan itilâfname kabul ve tasdik edilmiştir.

MADDE 2 — Hükümetin ikinci maddesi aynen.

MADDE 3 — Hükümetin üçüncü maddesi aynen.

TRABZON - TEBRİZ - TAHRAN YOLU İLE VE AKSİ İSTİKAMETTE EŞYA VE YOLCULARIN NAKLİYAT VE TRANSİTİNİ KOLAYLAŞTIRMAK VE FAZLALAŞTIRMAK İÇİN ANLAŞMA

Bir taraftan :

Türkiye Cümhuriyeti Hükûmeti ve

Diğer taraftan :

İran Devleti Şehinşahisi Hükûmeti,

Trabzon - Tebriz - Tahran yolu üzerinde ve aksî istikamette eşya ve yolcu nakliyat ve transitini kolaylaştırmak ve fazlalaştırmak arzusu ile mütehassis olarak bir anlaşma akdine karar vermişler ve bunun için aşağıdaki murahhasları tayin etmişlerdir :

Türkiye Cümhuriyeti Hükûmeti için :

Sabık Vekil ve Cemiyeti akvam nezdinde sabık daimî Murahhas, Büyük Millet Meclisinde mebus Ekselans Cemal Hüsnü Taray,

Orta elçi Ekselans Kemal Köprülü,

İran İmparatorluk Hükûmeti için :

Hariciye veziri Ekselans Enayetullah Samiyi.

İşbu murahhaslar usulüne muvafık ve muteber görülen salâhiyetnamelerini teati ettikten sonra aşağıdaki hükümleri kararlaştırmışlardır :

Madde — 1

Türkiye Cümhuriyet Hükûmeti ve İran İmparatorluk Hükûmeti, her biri kendi ülkesi üzerinde, Trabzon - Tebriz - Tahran yolunu nakil vasıtalarının muntazaman ve kolaylıkla seyrüsefer eylesmesini temin edecek surette inşa, tamir ve hüsnü muhafaza eylemeği taahhüd ederler.

Madde — 2

Yüksek Âkidlerden her biri kendi ülkesi üzerinde, münakale ihtiyacının istilzam eylediği şeraiti haiz miktarı kâfi motörlü nakil vasıtalarına malik bir servis vasıtasile Trabzon - Tebriz ve icabında Tebriz - Tahran yolu üzerinde yolcu ve eşyanın muntazaman naklini temin eyliyecektir.

Madde — 3

Yüksek Âkidler Tarafından, ikinci maddede mezkûr yol üzerinde, eşya ve yolcu nakliyatını temin ile tavzif edilecek servisler nakliyatın iyi işlemesine müteallik bilcümle meseleleri ve bilhassa evkatı, iki servisin karşılaşması (korespondans) tarife, hudud geçiş ve kezalik kendi nakil vasıtaları için birinci maddede münderiç yol üzerinde, diğer Âkidin ülkesinde yollarına devam etmek imkânlarını bir itilâfı müşterekle tanzim için temasa gireceklerdir.

Madde — 4

Birinci maddede mezkûr yol üzerinde eşya ve yolcu nakliyatını kolaylaştırmak ve fazlalaştırmak için Yüksek Âkidlerden her biri bu yol üzerinde münakalâtın inkişafı nisbetinde ve kendi ülkesinde ve yolun en uygun noktalarında oteller, garajlar ve tamir atelyelerinin tesisini temin eylemeği taahhüd ederler.

Madde — 5

Yüksek Âkid Taraflar gerek bazı rüsumun ilgası veya tenzili gerekse diğer münasib tedabir ile işbu mukavelede derpiş edilen yol üzerinde yapılacak eşya ve yolcu nakliyatına müteallik masrafları mümkün olduğu derecede tenzil eylemeği taahhüd ederler.

Madde — 6

Trabzon - Tahran yolu üzerinde münakaleyi kolaylaştırmak maksadile, iki Âkid Taraf idarî merasim ve tedabiri ve bilhassa yolcu ve eşya nakliyatının tâbi tutulduğu gümrük muayenesi ve pasaport kontrolü usul ve merasimini sadeleştirmek için icabına tevessül edeceklerdir.

Madde — 7

İki Hükümet, en geç işbu mukavelenin imzasını takib eden dört ay içinde, 1, 2, 4 ve 6 mîr maddelerde derpiş edilen meseleleri mümkün mertebe kısa bir zamanda tahakkuk ettirmek maksadile bilitilâf bir program tanzim edeceklerdir.

Bu programla alman mukarreratı orada tayin edilen müddetler zarfında icra edeceklerdir.

Madde — 8

İşbu anlaşma, iki Âkid Tarafın teşriî usul ve merasimine tâbi tutulacak ve bu merasimin ikmalî diğer Tarafa nota ile tebliğ edilecektir. Anlaşma son notanın tevdiî tarihinden itibaren meriyete girecektir.

Anlaşma, Âkid Taraflardan biri canibinden feshedilmediği müddetçe meriyette kalacaktır.

Bu fesih 1 - Kânunusani - 1941 den evvel yapılmıyacak ve diğer Tarafa tebliğinden bir sene sonra tesirini gösterecektir.

Bununla beraber, işbu mukavelenin 7 inci maddesinde münderiç programın tatbika konulması tarihinin ikinci senesinden itibaren 14 mart 1937 tarihinde imza edilen mukavelede derpiş olunan muhtelit gümrük bürosundan geçen eşyanın miktarı senevî asgarî 6000 tona baliğ olmazsa, Yüksek Âkidlerden her biri, 6 ay evvel ihbar şartile, işbu mukaveleden inbias eden taahhüdât ve vacaibden her zaman kurtulmak hakkını haiz olacaktır.

Teşriî usul ve merasimin ikmalini gösteren tasdiknameler mümkün mertebe süratle Ankara-da teati edilecektir.

Yukarıdaki hususları tasdik etmek üzere iki Âkid Taraf murahhasları işbu anlaşmayı imza etmişlerdir.

Tahranda yirmi nisan bin dokuzyüz otuz yedi tarihinde, fransızca olarak iki nüsha tanzim edilmiştir.

İmza:

Cemal Hüsnü Taray

Kemal Köprülü

Samiy